

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту та адміністрування

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

підготовки бакалавра
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 073 Менеджмент
освітньо-професійної програми Менеджмент

Силабус освітнього компонента РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ підготовки бакалавра, галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 073 Менеджмент, за освітньо-професійною програмою Менеджмент

Розробник: Волинець І. Г., доцент кафедри менеджменту та адміністрування, кандидат економічних наук, доцент

Силабус погоджено

Гарант ОПП
Менеджмент

Ірина ВОЛИНЕЦЬ

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування
протокол № 8 від 11 січня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Лариса ЧЕРЧИК

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	07 Управління та адміністрування, 073 Менеджмент, Менеджмент, бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 3
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр 6-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 12 год.
		Самостійна робота 80 год.
		Консультації 18 год.
Мова навчання	Форма контролю: екзамен	
	Українська	

II. Інформація про викладача

Волинець Ірина Григорівна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри менеджменту та адміністрування

Контактна інформація викладача:

Телефон 0661755785

Електронна пошта: irina.volynets@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Винниченка, 28, корпус G ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять розміщено на <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Освітній компонент «Ризик-менеджмент» належить до циклу нормативних, спрямований на формування фахових компетенцій щодо виявлення, оцінювання та управління ризиками в умовах невизначеності, прийняття управлінських рішень в умовах ризику та використання методів і заходів із попередження, зниження рівня та уникнення ризику у діяльності підприємства.

2. Пререквізити і постреквізити освітнього компонента

Пререквізити: освітні компоненти: «Статистика»; «Оптимізаційні методи і моделі»; «Менеджмент»; «Макроекономіка»; «Мікроекономіка»; «Економіка підприємства».

Постреквізити: освітні компоненти: «Проектний менеджмент»; «Інноваційний менеджмент», «Операційний менеджмент».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета вивчення освітнього компонента – оволодіння системою компетентностей щодо управління ризиками підприємства, а також інструментарієм, методикою проведення управлінського аналізу та оцінки ризику діяльності підприємства і набуття практичних вмінь і навичок щодо методів оцінки ризиків діяльності суб'єкта господарювання.

Основними **завданнями** освітнього компонента є: вивчення сутності, значення та видів ризиків діяльності підприємства; дослідження основних прийомів і методів ризик-менеджменту проведення оцінки ризиків; формування навичок щодо використання науково-практичних методів при аналізі ризиків; розвиток аналітичного мислення при визначенні та оцінці ризиків і прийнятті відповідних управлінських рішень; формування знань, умінь та творчого підходу при проведенні управлінського аналізу та оцінки ризиків; вибір оптимальної стратегії функціонування підприємства в умовах невизначеності.

4. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК19. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення професійних задач.

Спеціальні компетентності:

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

СК7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

Програмні результати навчання:

ПРН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

ПРН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

ПРН18. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Консул.	Форма контролю / Бал
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту						
Тема 1. Ризик та його вплив на прийняття управлінських рішень	5			4	1	УО, ПЗ / 2
Тема 2. Класифікація ризиків і загальна схема ризик-менеджменту	5			4	1	УО, ПЗ / 2
Тема 3. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності	7	1	1	4	1	УО, РЗ / 2
Тема 4. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності	9	1	1	5	2	Т, РЗ / 3
Тема 5. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях	8	1	1	5	1	Т, ПЗ, РЗ / 3
Тема 6. Методичні засади якісного аналізу ризиків	7	1	1	4	1	УО, СЗ / 3
Тема 7. Методичні засади кількісного аналізу ризиків	9	1	1	5	2	УО, Т, РЗ / 3
Тема 8. Основи ризик-менеджменту	6			5	1	УО, Т, ПЗ / 2
Разом за модулем 1	56	5	5	36	10	20
Змістовий модуль 2. Управління ризиками. Система мінімізації та запобігання появи ризиків						
Тема 9. Операційний ризик-менеджмент	9	1	1	6	1	УО, Т, РЗ / 3
Тема 10. Ризик-менеджмент у сфері маркетингу	8		1	6	1	УО, Т, ПЗ / 2
Тема 11. Ризик-менеджмент у зовнішньоекономічній діяльності	7		1	5	1	УО, Т, ПЗ / 2
Тема 12. Фінансовий та інвестиційний ризик-менеджмент	9	1	1	6	1	УО, РЗ / 3
Тема 13. Міжнародні стандарти у процесі управління ризиками суб'єктів господарювання	8	1	1	5	1	УО, Т / 3
Тема 14. Інструменти управління ризиками	8	1	1	5	1	УО, Т / 2
Тема 15. Етапи реалізації програми ризик-менеджменту в організації	6			5	1	УО, Т, ПЗ / 3
Тема 16. Ризик-менеджмент та методи зниження ступеня ризику	9	1	1	6	1	УО, Т, ПЗ / 2
Разом за модулем 2	64	5	7	44	8	20

Види підсумкових робіт						Бал
Екзамен						60
Всього годин / Балів	120	10	12	80	18	100

Форма контролю*: модульна контрольна робота (МКР), усне опитування (УО), тести (Т), розгляд ситуаційних завдань (СЗ), розв'язування задач (РЗ), виконання практичних завдань (ПЗ), модульний контроль, підсумковий контроль у формі екзамену.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота з освітнього компонента «Ризик-менеджмент» передбачає:

- підготовку до аудиторних (практичних) занять – опрацювання лекційного матеріалу та самостійне опрацювання окремих тем (питань) освітнього компонента;
- розв'язання практичних та тестових завдань;
- розв'язання задач;
- підготовку до усіх видів контролю.

IV. Політика оцінювання

Політика щодо відвідувань занять: відвідування занять є обов'язковим. Здобувачі вищої освіти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений час згідно затвердженого графіка. Здобувач вищої освіти повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82i%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC_%D0%9B.%D0%A3_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf)

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента.

Політика щодо академічної доброчесності: виконані завдання здобувачів вищої освіти мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика виставлення балів. Враховуються бали поточного (40 балів) та підсумкового оцінювання (60 балів). При цьому обов'язково враховуються

присутність на заняттях та активність здобувача вищої освіти під час занять; не допускаються пропуски та запізнення на заняття; заборонено використання мобільного телефону, планшету чи інших мобільних пристроїв під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання.

Підсумковий семестровий контроль у вигляді екзамену передбачає оцінку засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним усіх видів запланованої навчальної роботи впродовж семестру.

Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компонента виставляється без складання екзамену, якщо здобувач вищої освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом освітнього компонента, і набрав при цьому не менше 75 балів. Така оцінка виставляється та заноситься до екзаменаційної відомості й індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти у день проведення екзамену за умови його обов'язкової присутності. У випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг (згідно силабусу освітнього компонента) здобувач вищої освіти складає екзамен у формі письмового опитування. При цьому на екзамен вноситься 60 балів, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Порядок організації поточного й підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у формі письмового семестрового екзамену згідно затвердженого розкладу. Екзаменаційний білет охоплює програму освітнього компонента та включає два теоретичних запитань (20 балів), 20 тестових завдань (20 балів), одну задачу (20 балів). Максимальна оцінка 60 балів. Тестові запитання складено відповідно до програми курсу. Містять 20 запитань з однією правильною відповіддю. Кожне запитання оцінюється в 1 бал. Максимальна оцінка 60 балів.

Перелік питань на екзамен

1. Природа економічного ризику.
2. Поняття невизначеності. Зв'язок невизначеності та ризику.
3. Невизначеність та її види.
4. Аналіз чинників невизначеності.
5. Причини виникнення економічних ризиків.
6. Функції економічного ризику.
7. Поняття об'єкта, суб'єкта та джерела ризику.
8. Ризик як об'єктивно-суб'єктивна економічна категорія.
9. Загальні засади класифікації ризиків.
10. Типи і види ризиків.
11. Класифікація ризиків, особливості виникнення і дії.

12. Поняття динамічного та статичного ризиків.
13. Сутність теоретико-ігрової моделі.
14. Поняття конфліктної ситуації.
15. Характеристика економічного середовища у ролі одного з гравців в ігровій моделі ризикової ситуації.
16. Прийняття рішення в умовах ризику.
17. Критерії прийняття рішення в умовах ризику.
18. Критерії оптимальності.
19. Критерії гарантованого результату.
20. Критерій оптимізму. Критерій песимізму.
21. Критерій мінімаксного ризику Севіджа.
22. Критерій узагальненого максимуму (песимізму-оптимізму) Гурвіца.
23. Загальні підходи до якісної оцінки ступеня ризику.
24. Загальні підходи до кількісної оцінки ступеня ризику.
25. Сутність статистичного методу оцінки ступеня ризику.
26. Сутність методу аналогій.
27. Характеристика експертних методів оцінювання ризиків.
28. Сутність методу аналізу чутливості.
29. Оцінка ступеня ризику в абсолютному виразі.
30. Ризик як величина очікуваної невдачі.
31. Оцінка ступеня ризику у відносному виразі.
32. Ризик та нерівність Чебишева.
33. Поняття допустимого, критичного та катастрофічного ризиків.
34. Сутність операційного ризику і методи його зниження.
35. Сутність маркетингового ризику і методи його зниження
36. Сутність ризику у ЗЕД і методи його зниження.
37. Сутність фінансового (кредитного) ризику і методи його зниження.
38. Сутність інвестиційного ризику і методи його зниження.
39. Сутність інноваційного ризику і методи його зниження.
40. Міжнародні стандарти у процесі управління ризиками суб'єктів господарювання.
41. Методологія управління ризиком.
42. Об'єкт і суб'єкт управління. Функції управління ризиком.
43. Принципи управління ризиками.
44. Формування стратегії управління ризиком.
45. Організація ризику-менеджменту на підприємстві.
46. Необхідність управління ризиком у спектрі економічних проблем.
47. Загальні підходи до процесу управління ризиком у менеджменті.
48. Методи управління ризиком: уникнення ризику, попередження (запобігання) виникнення ризику, прийняття ризику, зниження ступеня ризику.
49. Зовнішні способи зниження ризику: розподіл ризику, зовнішнє страхування.
50. Внутрішні способи зниження ризику: лімітування, диверсифікація, створення резервів і запасів, одержання додаткової інформації.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перекладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4367/1/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D0%B9%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D1%96%D1%80%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління [Текст] : навч. посібник / [Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.] ; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50229/5/Ekonomichnyi_ryzyk%20.pdf;jsessionid=548AE7A5E611ADA05CFF5A9FB462EE05
3. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент». Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5854/1/1%20%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%97%20%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%98%D0%9A-%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%95%D0%94%D0%96%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.pdf>
4. Кравченко М. О., Бояринова К. О., Копішинська К. О. Управління ризиками [Електронний ресурс] : навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/43528>
5. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 140 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf

6. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посібник / [Донець Л. І., Шепеленко О. В., Баранцева С. М., Сергеева О. В., Веремейчик О. Ф.]; За заг. ред. Донець Л. І. Київ : ЦУЛ, 2012. 472 с.

7. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 336 с. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/15846>

8. Посилкіна О. В., Деренська Я. М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посібник. Харків : НФаУ, 2018. 197 с.

Інтернет-ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії бібліотеки ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua>
3. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
5. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.